

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA LOYIHA BOSHQARUVINI STANDARTLASHTIRISH

Ergasheva Nilufar Valillaevna

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistranti*

Annotatsiya: Maqolada qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlarni yaratish bo'yicha loyihalarni ishlab chiqishda manfaatdor tomonlar bilan jamoaviy hamkorlik bosqichida loyiha boshqaruvining yangi standartlari ko'rib chiqildi. Yagona ma'lumotlar bazasidan foydalangan holda ishlash sifatini oshirish uchun standartlashtirish va raqamlashtirish usullarini qo'llashning o'z vaqtida va zarurligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Loyiha boshqaruvi, standartlashtirish, taqqoslash, raqamlashtirish, ramka, talablarni muvofiqlashtirish, loyiha jamoasi

Zamonaviy dunyo tobora oldindan aytib bo'lmaydigan, beqaror va murakkab bo'lib bormoqda, bu esa yanada samarali boshqaruv usullarini doimiy ravishda izlashni talab qiladi. Sifat bo'yicha eng yaxshi natijalarga erishish va manfaatdor tomonlarning so'rovlarini vaqt va xarajat cheklovlarida bajarishda muvozanatni saqlashga imkon beruvchi vosita bu loyihani boshqarishdir.

Loyiha boshqaruvining shakllanishining boshlanishi 20-asrning o'rtalariga to'g'ri keladi. Dastlabki bosqichlarda Gantt diagrammasi, tarmoqni rejalashtirish usullari va boshqalar kabi alohida loyiha quyi tizimlari va vositalaridan foydalanilgan. Keyinchalik, loyihani boshqarishning barcha jihatlarini barqaror xususiyatlarga ega bo'la boshladi. Nazariya amaliy texnologik paradigma sifatida ishlab chiqilgan bo'lib, birinchi navbatda cheklangan resurslardan optimal foydalanish va kerakli, rejalashtirilgan natijani olishga qaratilgan.

O'zgaruvchanlik va o'zgarishlarning ortib borayotgan tezligi har bir kompaniyani doimiy o'zgaruvchan atrof-muhit sharoitlariga javoban tashkiliy strategiyalarni o'zgartirishga majbur qiladi. Biroq, kompaniya tomonidan allaqachon ishlab chiqilgan strategiyaga tezda o'zgartirish kiritish qiyin, chunki u barqaror ishlash mexanizmlarini qo'llab-quvvatlaydigan ma'lum normalar va qoidalar mavjudligini anglatadi. Yechim loyihani boshqarish bo'lib, u individual loyiha strategiyasini o'zgartirishga imkon beradi, chunki doimiy harakatda bo'lgan loyiha ko'proq moslashuvchanlik potentsialiga ega.

Nomoddiy aktivlar raqobatdosh ustunlikning asosiy manbaiga aylangan zamonaviy iqtisodiyotda ularni baholash va ulardan foydalanish vositalari zarur. Raqobat ustunligining manbai, ko'proq darajada, nomoddiy aktivlar: bilim, ma'lumot, manfaatdor tomonlar bilan munosabatlar. Zamonaviy talqinda "loyiha" nafaqat yangi mahsulotni

ishlab chiqish (natijani etkazib berish), balki mijozga qiymatni etkazib berish va manfaatdor tomonlarning talablarini qondirishdir. Bular bir xil narsa emas. Yangi maqsad loyiha jamoasi kelajakka qarashi va yaratilayotgan mahsulotlarning afzalliklari haqida o'ylashi kerakligini anglatadi. Agar loyihalarning maqsadi o'zgarsa, boshqaruv tizimi ham o'zgaradi. An'anaga ko'ra, bu o'zgarishlar ko'plab mamlakatlarda ishlab chiqilayotgan loyihalarni boshqarish standartlarida aks ettirilgan. Yuqori darajadagi noaniqlik bilan murakkab muammolarni hal qilishni samarali tashkil etishda loyihalarni boshqarishda standartlarning roli katta. Shu munosabat bilan, yangi standartning paydo bo'lishi barcha mamlakatlarda loyihalarni boshqarish bo'yicha mutaxassislarining diqqatini jalb qilmoqda. Standart buyruq berish va uning bajarilishini nazorat qilishga asoslangan boshqaruvchanlik g'oyalaridan uzoqlashishga harakat qiladi. Nazorat tizimiga asoslangan menejment takroriy operatsiyalarda samarali bo'ladi, ammo yangi mahsulotlarni ishlab chiqishda ijodiy yondashuv zarur bo'lgan vaziyatlarda zaif ishlaydi. Yangi standartning vazifasi "sabab-oqibat xatolari"dan qochish, "chiziqli fikrlash" tamoyilidan, ya'ni, agar sabablar ma'lum bo'lsa, oqibatlarni oldindan aytib berish mumkinligi haqidagi tasavvurdan uzoqlashishdir, chunki haqiqatda hamma narsa ancha murakkab.

Ierarxik boshqaruv chiziqlilik printsipli asosida qurilgan. Murakkab tizimlarga duch kelganida, chiziqli bo'lmagan fikrlash talab qilinadi va loyihaga asoslangan tezkor boshqaruv sohasiga o'tish zarurati paydo bo'ladi. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish loyihalarida mahsulotga rasmiy talablar loyiha davomida bir necha marta o'zgarishi mumkin. Ba'zi kasblarda standartlar qonunlar yoki qoidalardir va shuning uchun majburiy va ko'rsatma hisoblanadi. Loyiha boshqaruvining zamonaviy standartlariga bunday yondashuv dasturiy ta'minot ishlab chiqaruvchilariga mos kelmaydi. Dizayn guruhlar mavjud amaliyotlarni o'z vazifalariga moslashtirishlari va bozorga ancha yuqori sifatli mahsulotlarni, arzonroq narxda va sezilarli darajada tezroq chiqarishlari kerak edi. Natijada, mijozlar talablarida noaniqlik darajasi yuqori bo'lgan muammolarni hal qilish imkonini beradigan birinchi maxsus usullar paydo bo'ldi.

Yangi standartning loyihalarni boshqarish tamoyillari ko'rsatma emas, balki yangi mahsulotni yaratishda tayanishi kerak bo'lgan tamoyillar va qoidalarni taklif qiladi. Ular vazifalarni hal qilishning keng ko'lamli usullarini taklif qilish orqali loyiha jamoasining samaradorligini oshirish uchun mo'ljallangan.

Raqamlashtirish usullaridan foydalanmasdan bunday yondashuvni amalga oshirish deyarli mumkin emas. Raqamli transformatsiya raqamli texnologiyalarni loyihalarni boshqarishning barcha yo'nalishlari bilan integratsiyalashuvi bo'lib, mahsulotni ishlab chiqish hamda mijozlar va manfaatdor tomonlar talablarini tushunishga yondashuvni tubdan o'zgartiradi. Raqamli transformatsiya loyiha menejerlariga ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish, naqshlarni buzish va tendentsiyalardan foydalanish

texnologiyasini beradi, bu esa loyiha samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Batafsilroq ma'lumotlarga kirish, shuningdek, rahbarlar va menejerlarga tezroq va osonroq qaror qabul qilishga yordam beradi.

Asosiy afzalliklarni to'rtta asosiy nuqtada shakllantirish mumkin:

1) loyiha ishtirokchilari, paketlar, dasturlar o'rtasidagi strategik hamkorlik samaradorligini oshirish;

2) jamoa ichidagi o'zaro munosabatlarni yaxshilash va ishtirokchilarning mas'uliyatini oshirish;

3) jarayonga emas, balki natijaga e'tibor qaratish;

4) natijalar samaradorligini oshirish uchun tahliliy ma'lumotlarni taqdim etish

Ushbu yondashuv "eski" turdagi standartlarni qo'llash bilan bog'liq mavjud vaziyatga katta ta'sir ko'rsatadi va ko'plab sohalarga ta'sir qiladigan jiddiy o'zgarishlarga olib keladi.

Raqamli transformatsiya barcha sohalardagi kompaniyalarga ta'sir ko'rsatar ekan, loyiha menejerlari o'z tashkilotlarining strategik yetakchilari sifatida ko'proq ko'rib chiqiladi. Loyiha boshqaruvini o'zgartirish texnologik va madaniy o'zgarishlarni talab qiladi, chunki tashkilotlar loyiha qarorlarini asoslovchi yangi tamoyillar va ular keltiradigan foydalarni qayta ko'rib chiqadi. Prinsiplar loyiha guruhlarini haqiqatan ham muhim bo'lgan narsaga qaratishga yordam beradi, ularga turli xil usullar, vositalar va jarayonlarni yaxshiroq boshqarishga va aniq loyihaning maqsadlarini hisobga olgan holda eng samaralilarini ongli ravishda tanlashga imkon beradi.

Loyihaning muvaffaqiyatiga eng muhim hissa mahsulotning batafsil texnik talablarini belgilash orqali amalga oshiriladi. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish bo'yicha mutaxassislar, agar talablarni tasdiqlash bosqichida xatolik yuzaga kelsa, hech qanday vazifa yakuniy tizimga zarar etkazmaydi degan xulosaga kelishdi. Shu sababli, mahsulotga qo'yiladigan talablarni takroriy ravishda ajratib olish va aniqlashtirish ishlab chiquvchi va mijoz o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning eng muhim qismidir. Ushbu bayonot nafaqat dasturiy ta'minotni ishlab chiqish uchun, balki yaratilayotgan mahsulotning funksionalligida noaniqlik darajasiga ega bo'lgan barcha ishlanmalar uchun ham to'liq haqiqatdir. Muvofiqlashtirish turli darajalarda va faoliyatning turli sohasida loyihalarni boshqarish texnologiyalarini joriy etishda bir qator muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Manfaatdor tomonlarning o'zaro munosabatlarini o'zgartirishning yakuniy natijasi jamoa a'zolarining o'z harakatlarining to'g'riligiga ishonchini oshirdi, jamoaning birlashishiga, moslashuvchanlikni oshirishga va muvaffaqiyatga erishish uchun hissiy komponentga yordam berdi. Raqamlashtirish manfaatdor tomonlar o'rtasida integratsiyani kuchaytirishga, talablarni yaxshiroq tushunishga va qaror qabul qilishni osonlashtiradi. Bajarilishning ilgari ishlab chiqilgan rejalarga muvofiqligini nazorat qilish

va tasdiqlash rejimini ulash uchun elektron vositalar inson omili ta'sirini kamaytirishga olib keladi, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, baholash va muvofiqlashtirish uchun asoslarni qo'llash ishonchligini oshiradi, bu esa rejalashtirilgan loyihani amalga oshirish rejasini bajarishga imkon beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki so'nggi yillarda loyihalarni boshqarish sohasidagi vaziyat sezilarli darajada o'zgardi. Agar ilgari loyihalarni boshqarish yirik korporatsiyalar tomonidan talab qilingan bo'lsa, hozirda loyihani boshqarish usullaridan foydalanish hajmi va faoliyat sohasidan qat'i nazar, har qanday kompaniya uchun zarurat ekanligi tushuniladi. Zamonaviy tashkilotlarda loyiha yondashuvidan foydalanish dunyoda ro'y berayotgan o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq va tuzilmalarning tobora ko'proq moslashuvchanligini talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qosimov M.S., Abduvaliyev A. Loyihalar tahlili. O'quv qo'llanma. T: TDIU 2018 "Iqtisodiyot" 112 b.
2. M.S.Qosimov, G.Ya. Muxamedjanova. Investitsiya loyihalari tahlili. Toshkent:TDIU 2011 y.208 b.
3. Никонова И.П. Проектный анализ и проектное финансирование. – М.: Alpina Pablisher, 2012 g. -154 с.
4. Лукин А.Е. Налоговое стимулирование инновационной деятельности в системе государственного регулирования: Автореф. дис... канд. эк. наук. -М.- 2010, 30 с.